

Balkanların Makûs Talihi ya da “Mezar Taşından Neden Korkulur?”

Dr. Galip ÇAĞ

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü

Balkanlar'a dair anlatılarda zaman zaman “Türklerin Balkanlar'dan çekilişinin...” ya da “Türklerin Balkanlardan çıkışının...” diye oldukça sorunlu bir ifadeyle karşılaşırız. Her iki ifade ve varyantlarının en temel hatası, bir siyasi iktidar ve hegemon güç olarak Osmanlı idaresinin Balkan Savaşları sonrasında bölgeden resmen çekilişinin bölgedeki Türk varlığının tamamen ortadan kalkmasıyla eş olduğuna dair bir yanılgıya sebep olmasıdır. Balkan Türklüğü bahse konu bölgede işgalci güç ya da kısa süreli hâkim unsur değil kadim zamanlardan itibaren bu bölgenin sakinleri olarak bulundular ve bulunmaya da devam etmekte. Dolayısı ile bir savaş sonucunda imzalanan anlaşma şartlarına bağlı olarak gerçekleşen nüfus hareketi Türklüğün Balkanlar'dan çekildiği manasına gelemez.

Türklerin Balkanların kadim ve yerli halkı olduğuna dair çalışmaların yukarıdaki durumu tescilleyen birçok argümanı vardır. Yerel dillere yerleşen Türkçe unsurlar, kültürel miras, yer isimleri ve daha birçok veri... Bunların bir kısmı somut olmayan kültürel miras olarak yok edilmesi, asimile edilmesi ve dahi yok sayılması mümkün olmayan şeyler ise de bunlar dışında kalan özellikle mimari eserlerin sistematik şekilde ortadan kaldırılmaya çalışıldığı herkesçe mâlûmdur. Türkiye, TİKA (Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı) başta olmak üzere birçok kurumyla bu bilinçli yok edişin önüne geçmek için mücadele etse de bölgeden gelen haberler karşı çalışmaların devam ettiğini göstermektedir. Bu haberlerden biri de birkaç gün önce geldi:

“Batı Trakya'nın İskeçe kentindeki Horozlu (Petiros) köyündeki Müslüman-Osmanlı Mezarlığı üzerine futbol sahası inşa edilmek istenmesi Müslüman topluluğunun sert tepkisine neden oldu. Olaya İskeçe'nin Müslüman vekilleri müdahale etti.”

17 Mart 2022 tarihli haberlerin ana metni hemen hemen bu cümleler üzerine kurulmuş. İskeçe'de bir futbol sahası -ya da rekreasyon alanı- için Bulustra (Avdıra) Belediyesi Başkanı Yorgos Çitiridis'in onayıyla bir çok Osmanlı mezar taşı hiçbir envanter kaydı alınmadan ve dahi tahrip edilerek mezarlık ortadan kaldırılmış bulunuyor. Çitiridis'in açıklaması oldukça tanıdık: *“Buranın mezarlık olduğunu bilmiyorduk”*. Başkan'ın bu açıklamasına dayanak olarak gösterdiği şey ise aslında işin bize düşen tarafıyla alâkalı ciddi bir hayıflanmayı da beraberinde getiriyor: *“Buranın mezarlık olduğuna dair bir kayıt yok”*.

Balkanlar'da Osmanlı sonrasında varlığını devam ettiren Türk İslâm nüfusun buradaki varlığının en önemli nişanesi; bazıları yüzlerce yıl öncesine ait olan mezar taşları. Dolayısıyla bölgedeki Türk varlığının yarattığı rahatsızlığın doğrudan karşılığı da bu mezarlıkların ortadan kaldırılması oluyor. Son yıllarda birçok proje ve çalışmaya bağlı olarak mezar taşlarının envanterinin çıkarılma çalışması devam etse de hemen her Balkan köyünde rastlayabileceğimiz bu taşların kolayca bir döküme kavuşturulması da mümkün değil. Horozlu'daki gibi tamamen tesadüfi ve anlık dikkatle fark edilen bu elim hadisenin birçok benzeri de bölgede hâlen devam etmekte.

Balkanlar'daki Türk varlığına dair hemen her unsurun ciddi bir saldırıya uğradığı gerçeğinin bu yakın somut örneği burası ile olan iş birliklerinin yeni ve çok daha dinamik bir veçheye kavuşturulması gerekliliğini bizlere açıkça göstermekte.

Batı Trakya Türk Azınlığı Danışma Kurulu (BTTADK)'nun açıklaması şu şekilde:

“İskeçe Horozlu köyünde bulunan, azınlığa ait Türk mezarlığının tahrip edilip yerine futbol sahası inşasını onaylayan Bulustra Belediyesi başta olmak üzere, tarihî ve kültürel değerlerimize karşı yapılan bu saygısız tutumu şiddetle kınıyoruz. Mezarlıklar, tarihî ve kültürel öneme sahip anıt ve kutsal alanlardır. Belediye başkanının vermiş olduğu bu talihsiz karar neticesinde iş makineleri ile tahrip edilen mezar taşlarının onarımı ve yine ait oldukları yere, olması gerektiği şekilde taşınması öncelikli talebimizdir. Son olarak belediyenin bu hatalı kararından vazgeçmesini ve yapmış olduğu eylemden dolayı Türk azınlık toplumuna bir özür borçlu olduğunu belirtmek isteriz”

Dedikleri gibi bir mezarlığın bu şekilde tahribi/yok edilişi her şeyden önce insanlık suçudur. Öte yandan bölgeyle görece suhuletle devam eden ilişkilerin de bizleri yanıltıcı rahatlığa hapsedmemesi gerekmekte. Sadece Yunanistan'da değil bölgeden hemen her yerinde en ücra köylerde dâhi Osmanlı mezarlıkları giderek yok olmakta ve bir anlamda bölgedeki varlığımızda silinmeye çalışılmaktadır. Kaldı ki bunun mezarlık üzerinde “top oynanacağı” fikrine yaslatılması ise açık bir tahrik ve kışkırtmadır. Şüphesiz ortaya çıkan bu rezaletle alâkalı Türk varlığı temsilcileri ve Türkiye Cumhuriyeti yetkilileri gerekli adımları atacaktır ama asıl umulan “bir musibet bin nasihatten yeğdir” şiarınca bu kültür varlıklarına dair yeni bir eylem planının hazırlanması olacaktır.

Türkler, Balkanlar'ın ev sahibi, yerlisi ve dâhi kültürel temsilcileridir. Dolayısıyla bu kadim izin birkaç balyoz darbesi ya da iş makinesi ile silineceğini düşünmek, olsa olsa basit zihinli bedbahtların hezeyanlarının parçası olarak kalacaktır.